

โรคคอตีบ

อาจารย์ ดร. ภกญ. ปิยทิพย์ ชันตยาภรณ์

ภาควิชาจุลชีววิทยา คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

โรคคอตีบเป็นโรคติดเชื้อแบคทีเรียแบบเฉียบพลันของระบบทางเดินหายใจซึ่งสามารถติดต่อได้ง่ายโดยการสัมผัสกับน้ำลาย เช่น การไอ จาม หรือพูดคุยนานๆ ในระยะประชิด หรือบางครั้งการใช้ภาชนะร่วมกัน เช่น ช้อนหรือแก้วน้ำ หรือการเล่นร่วมกันในเด็กเล็กจะทำให้เชื้อเข้าสู่ผู้รับได้ทางปากหรือทางเดินหายใจ ผู้ติดเชื้ออาจไม่มีอาการ หรือมีอาการรุนแรงซึ่งอาจทำให้พิการหรือถึงแก่ชีวิตได้

อาการของโรคนั้นแบ่งเป็น 2 ระยะคือ

- ระยะฟักตัว จะอยู่ที่ประมาณ 2 – 5 วันหรืออาจจะนานกว่านี้ ในบางกรณีผู้ติดเชื้ออาจจะไม่แสดงอาการใดๆ ซึ่งกลุ่มผู้ติดเชื้อซึ่งไม่แสดงอาการเหล่านี้มักจะพบว่าเป็นแหล่งแพร่เชื้อที่สำคัญ
- ระยะแสดงอาการ อาการจะเริ่มด้วยมีอาการเจ็บคอ มีไข้ต่ำ มีอาการคล้ายไข้หวัดในระยะแรก มีอาการเจ็บคอ เมื่ออาหาร ในเด็กโตอาจจะบ่นเจ็บคอคลายอาการคออักเสบ บางรายจะพบอาการต่อมน้ำเหลืองโตบริเวณลำคอ และจะมีการพบแผ่นเยื่อสีขาวปนเทาติดแน่นอยู่บริเวณต่อมทอนซิลและลิ้นไก่ ซึ่งแผ่นเยื่อนี้เกิดการเจริญเติบโตของกลุ่มเชื้อแบคทีเรียซึ่งมีการสร้างสารพิษออกมาเป็นผลให้เนื้อเยื่อบริเวณโดยรอบตายลงและซ้อนทับกัน

อาการแทรกซ้อนที่สามารถพบได้เช่น ไช้น้ำสออักเสบหรือหูชั้นในอักเสบ ในรายที่มีอาการรุนแรง สารพิษที่เชื้อแบคทีเรียสร้างออกมายังสามารถทำให้เกิดเส้นประสาทอักเสบหรือหัวใจอักเสบได้ นอกจากนี้ อาจเกิดทางเดินหายใจตีตันซึ่งเกิดจากแผ่นเยื่อลามลงไปในการลำคอและอาจเป็นอันตรายถึงชีวิตได้

การระบาดในแต่ละครั้งของโรคคอตีบมักจะพบในเด็กที่ยังไม่ได้วัคซีนหรือยังได้วัคซีนไม่ครบ และในกลุ่มคนที่มีประวัติได้รับวัคซีนไม่ครบถ้วนหรือไม่ได้รับวัคซีนกระตุ้นในเด็กวัยรุ่นและผู้ใหญ่ ทำให้ไม่มี

ภูมิคุ้มกันที่จะป้องกันโรคได้ โดยเมื่อปลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้เกิดการระบาดของโรคคอตีบ โดยพบมากที่สุดในจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและรองลงมาคือทางภาคใต้ ถึงแม้ว่าอัตราการพบผู้ติดเชื้อจะเหลือเพียงไม่กี่ราย แต่โรคคอตีบเป็นโรคที่รุนแรง โดยในเด็กที่อายุต่ำกว่า 5 ปีและในผู้ใหญ่ที่อายุมากกว่า 40 ปี จะมีอัตราเสี่ยงในการเสียชีวิตสูงกว่ากลุ่มอื่น

แนวทางการรักษาโรคคอตีบในปัจจุบัน เมื่อต้องสงสัยว่าเป็นโรคคอตีบ แพทย์จะรับตัวเข้ารับรักษาในโรงพยาบาลและให้อยู่ในห้องแยกโรคเพื่อป้องกันการแพร่กระจาย แนวทางการรักษาคือการให้ยาต้านสารพิษของเชื้อและการให้ยาปฏิชีวนะ นอกจากนั้นต้องเฝ้าระวังเรื่องระบบทางเดินหายใจและภาวะแทรกซ้อนในระบบไหลเวียนโลหิตอย่างใกล้ชิด

วิธีการป้องกันที่ดีที่สุดคือ การฉีดวัคซีน (แบบ DTP หรือ dT) ซึ่งจะใช้วัคซีน ซึ่งถ้าเคยได้รับวัคซีนมาก่อนแล้วนั้น ควรมีการฉีดกระตุ้นทุก 10 ปี แต่ถ้าไม่เคยได้รับวัคซีนมาก่อน ให้เริ่มรับการฉีดวัคซีนทันที อาการข้างเคียงที่อาจจะเกิดได้ในเด็กเล็กจากการฉีดวัคซีนนั้นเช่น การปวด บวม แดง ร้อน บริเวณที่ฉีดวัคซีน ซึ่งมักจะมีอาการไม่เกินสองวัน ส่วนอาการที่อาจเกิดได้ในเด็กโตและผู้ใหญ่มักไม่รุนแรง ในบางรายอาจมีปฏิกิริยาเฉพาะที่

นอกจากนี้การป้องกันโรคคอตีบด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับผู้ป่วย การใส่หน้ากากอนามัย การล้างมือบ่อยๆ ด้วยน้ำและสบู่โดยเฉพาะเมื่อสัมผัสกับผู้ป่วย วิธีการเหล่านี้ยังช่วยลดการระบาดได้อีกด้วยดังนั้นแล้วนอกจากการรับวัคซีนและการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการติดเชื้อแล้ว หากมีอาการที่สงสัยว่าอาจเป็นโรคคอตีบให้รีบพบแพทย์ทันทีเพื่อรักษาและลดการแพร่เชื้อสู่ชุมชน

กำหนดการให้วัคซีนโรคคอตีบแก่เด็ก	
กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2525	
อายุ	การให้ภูมิคุ้มกันโรค (การให้วัคซีน)
2 เดือน	ฉีด DTP ครั้งที่ 1
4 เดือน	ฉีด DTP ครั้งที่ 2
6 เดือน	ฉีด DTP ครั้งที่ 3
1 ½ปี	ฉีด DTP กระตุ้น
4-6ปี	ฉีด DTP หรือ dT กระตุ้น

11-14 ปี	ฉีด dT และต่อไปฉีดกระตุ้นทุก ๑๐ ปี)
----------	-------------------------------------

กำหนดการให้วัคซีนสำหรับเด็กอายุ 6 ปีขึ้นไปและผู้ใหญ่ที่ไม่เคยได้รับวัคซีนโรคคอตีบมาก่อน

ครั้งที่	การให้ภูมิคุ้มกันโรค
1. (ครั้งแรก)	ฉีด dT ครั้งที่ 1
2. (ห่างจากครั้งแรก 2 เดือน)	ฉีด dT ครั้งที่ 2
3. (ห่างจากครั้งแรก 1 ปี)	ฉีด dT กระตุ้น
4. (ฉีดกระตุ้นทุก 10 ปี)	ฉีด dT(กระตุ้นทุก 10 ปี)

- หมายเหตุ**
- **DTP** คือวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ บาดทะยัก ไอกรน, **dT** คือ วัคซีนป้องกันโรคคอตีบ บาดทะยัก
 - เด็กที่อายุมากกว่า 2 เดือนแต่น้อยกว่า 6 ปีสามารถเริ่มฉีดวัคซีนได้ โดยฉีดให้อย่างน้อยอีก 2 ครั้งห่างกัน 2 เดือน และกระตุ้นอีก 1 ครั้ง หลังฉีดครบชุดแล้ว 1 ½ ปี

เอกสารอ้างอิง

1. Pan American Health Organization. **Diphtheria. Control of Diphtheria, Pertussis, Tetanus, Haemophilus influenza type b, and Hepatitis B FIELD GUIDE. 2005.**
2. คณะทำงานด้านการแพทย์กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับคณาจารย์มหาวิทยาลัยคณะแพทยศาสตร์.
ร่างแนวทางการวินิจฉัย ดูแลรักษาและการป้องกันการติดเชื้อของโรคคอตีบฉบับวันที่ **27 ตุลาคม 2555.**

3. สมาคมโรคติดต่อในเด็กแห่งประเทศไทยการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในประเทศไทย

http://pidst.or.th/userfiles/64_%20การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันในประเทศไทย.pdf